

A MEDIÁCIÓ MÓDSZEREI I: A SÉTÁLÓ MEDIÁCIÓ ÉS A KÜLÖN TÁRGYALÁS ESETKÖRE ÉS MÓDSZERTANA BÜNTETŐ ÜGYEKBEN

BAK ZOLTÁNNÉ*

Tanulmányomban három speciális technikát szeretnék bemutatni, így a különtárgyalást, a sétáló mediációt és a közreműködő közvetítést. Az egyes technikák jellemzőire csak röviden szeretnék kitérni, inkább azt vizsgálom, hogyan és mikor alkalmazzuk ezeket a gyakorlatban és milyen előnyeit, hátrányait tapasztaltuk meg a gyakorlat során.

A *különtárgyalás* az a speciális technika, amikor a felek valamelyikét megkérjük, hogy a sikeres megbeszélés érdekében vonuljon el velünk egy másik helyiségbe, hogy ott folytassuk a beszélgetést. Ezt természetesen kérhetik a felek is, amiről mindig tájékoztatjuk őket a megbeszélés kezdetén és már a megbeszélésre megküldött tájékoztatásban is.

Mikor alkalmazzuk ezt a technikát? Személy szerint én leginkább akkor, ha úgy érzem az álláspontok megmerevedtek és a pozicionális alku kerül előtérbe, és olyan esetekben, amikor azt érzem, hogy az egyik félnek szüksége van a „képessé tevésre”. Azaz, bármely ok miatt is, de „lemaradt” a folyamatban és nem tudja megfelelően képviselni önmagát.

Emellett ritkábban, de szükség van néha arra, hogy az ügyfelek „kiadják” túlfokozott érzelmeiket, illetve olyan információkat osztanak meg velem, amit a másik fél előtt nem mernek megtenni.

Leginkább a közúti baleseteket követő megbeszéléseken gyakori, hogy azért kell a felekkel külön beszélgetni, hogy tisztázzuk ki, mit vár a mediációtól és tisztában van-e annak legjobb, illetve legrosszabb kimenetelével. Ha ezt a másik fél előtt tennénk meg, az egyik fél (leginkább az elkövető) kerülne hátrányba. Ide kapcsolódik az a különtárgyalási helyzet, amikor a segítőkkel vagy a jogi képviselőkkel szükséges egyeztetni. Egyre ritkábban, de korábban nagyon gyakran előfordult, hogy a sértett jogi képviselője úgy próbált nyomást gyakorolni az elkövetőre, hogy a megbeszélésen elkezdte sorolni, milyen büntetés és egyéb jogi következmény vár a terheltre, ha nem teljesíti a sértett jóvátételi igényét. Ilyen esetekben mindenképpen szükséges tisztázni a jogi képviselővel, hogy milyen szerepben van jelen a megbeszélésen, és tisztában van-e azzal, hogy ez milyen feladattal jár.

A különtárgyalás mellett szólnak érvek és ellenérvek is. Véleményem szerint szükség van rá, de nem kell túl gyakran alkalmazni. Szükséges, mert bizonyos helyzetekben – ahogy arra korábban már utaltam – szüksége van a feleknek a „pihenésre”, a megbeszélés során elhangzottaknak a végig gondolására, tisztázására, valamint az érzelmek kezelésére. Szüksége van erre a mediációs

* mentor-mediátor (B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Gyámügyi és Igazságügyi Főosztálya)

folyamatnak is, mert bizonyos esetekben ez a technika lendítheti tovább a tárgyalásokat.

Arra is utalni kelle, hogy ha nem a helyzetnek megfelelően, vagy túl gyakran alkalmazzuk, nem tudjuk elérni, – a transzformatív mediáció lényegét – azaz, hogy a felek nélkülünk is hatékonyan tudjanak kommunikálni, tiszteletben tartás és megértsék egymást.

Milyen típusú ügyekben alkalmazzuk a különtárgyalást?

Egyszerű különtárgyalásokat általában fiatalokkal kapcsolatos ügyekben és azokban az ügyekben szoktuk alkalmazni, ahol a sértett nem természetes személy (üzlet, valamely cég, vállalat). Ennél az egyik ügyfelet és annak minden segítőjét kérem meg a külön beszélgetésre.

A fiatalok esetében ezzel a technikával elkerülhető annak lehetősége, hogy a megbeszélés alatt egymást befolyásolják. Ez ugyanis gyakran előfordult korábban (egyikük elkezd nevetni és a többi követi, vagy egyikük sem szólal meg, vagy csak egy beszél, stb.). Ez adódhat egy „dac” szövetségből vagy csupán egy serdülőkori sajátosságból, amit a külön beszélgetés során tisztázni, csendesíteni, levezetni lehet.

A különböző cégek vezetőit, vagy megbízott képviselőit illetően, azért kell néha a különtárgyalást kérni, mert olyan jóvátételi igénnyel állnak elő, amit a másik fél nem képes teljesíteni vagy az igény a jó erkölcsbe ütközik. (Volt egy olyan mediációs ügyem, ahol a vállalat vezetője azt kérte attól a két alkalmazottjától, aki meglopta, hogy írják le neki, kik lopnak még a cégtől és milyen módszerekkel.) Ilyen esetekben tisztázni kell a cég képviselőivel a lehetőségeiket, a kérésük erkölcsi vagy akár jogi következményeit, anélkül, hogy ez sértené a pozíciójukat.

Vannak olyan ügyek, ahol a különtárgyalásra a két ügyfelet visszük csak magunkkal, azaz számukra ajánljuk fel a különtárgyalást. (A segítőket, megfigyelőket és az ügyvédeket nem invitáljuk meg erre.) Ez azokban az esetekben fordul elő, amikor az érzelmek dominálnak. Az érzelmek túlfűtöttsége pedig leginkább a közvetlen társas környezetben belüli ügyekben kerül előtérbe.

A két félnek lehetőséget kell adni arra, hogy „nagy közönség” nélkül beszélhessenek érzelmeikről és elmondjanak olyan fontos dolgokat, amit még esetleg a szülő vagy az ügyvéd előtt sem mondanának el szívesen.

A fiatalok, szomszédok, élettársak, vagy munkatársak közötti zaklatásos ügyekben mindig megkérdezem a feleket, hogy szükségük van-e arra, hogy a megbeszélés során eddig felszínre került érzelmeiket, információikat csak kettesben tisztázzák. És akár néhány percre én is magukra hagyjam őket.

Ahogy azt már korábban említettem, néha szükséges különtárgyalásban beszélgetni a jogi képviselővel, segítővel. Viselkedésük megakaszthatja a folyamatot és rosszabb esetben meghiúsíthatja a sikeres befejezést.

Ez leggyakrabban a közúti balesetekkel kapcsolatos ügyekben fordul elő. Nem csak a korábban már említett elkövetői befolyásolás miatt, hanem azért is, mert az ügyvéd vagy a segítő átveszi az ügyfele szerepét és úgy nyilvánul meg a közvetítői megbeszélésen, mintha ügyfele ott sem lenne. Így a felek közötti

párbeszéd átalakul a segítő és a másik fél közötti párbeszéddé. A fiatalokkal kapcsolatos ügyekben is előfordul ez, ott azonban a szülő az, aki átveszi a szerepet a gyermekétől. Mindkét esetben tisztázni szükséges a segítővel, hogy mi az ő szerepük a mediáció során:

Először meg kell kérdezni, hogy el tudják-e ismételni az eddig elmondottakat. Szerintük mit kellett volna ebből elmondaniuk az ügyfelüknek/gyerekeknek ill. mit nem kellett volna elmondaniuk? Miért érzik úgy, hogy nekik kellett ezt elmondani az ügyfelük helyett? Azaz miért léptek az ő szerepébe? Ezen kérdések tisztázása után ülhetünk újra közös asztalhoz.

Ezen kívül vannak olyan különtárgyalások is, ahol kifejezetten csak az egyik, vagy csal a másik féllel beszélünk. Ezek azok az ügyek, ahol heves érzelmi kitöréseket kell kezelni, vagy ahol bizalmas információt osztanak meg velünk.

Minden más különtárgyalás esetében a külön történő beszélgetés lényegét elmondjuk a közös asztalnál, azaz megosztjuk a legfontosabb információkat a különbeszélgetésen elhangzottakról. Ebben az esetben viszont nem. Ilyen esetekben hangzanak el olyan információk, amelyek segítségével folytatódhat a közös beszélgetés, azaz segíti a folyamatot anélkül, hogy a másik félnek tudnia kellene róla.

Az alábbi példával szeretném illusztrálni a fent írtakat: egy megromlott házasság kapcsán a volt férj megütötte a volt feleségét, aki súlyosan megsérült az ütéstől. Több mediációs ülésre is sor került, amíg a felek megállapodást tudtak kötni. A beszélgetések során azt tapasztaltam, hogy a férfi fogcsikorgatva, de nem reagál a volt felesége egyetlen megjegyzésére, vádjára sem. Különtárgyalást kértem, ahol rákérdeztem viselkedésére. Elmondta, hogy azért nem reagálhat, mert akkor dühös lesz, agresszív (sajnos ilyen az alaptermészete) és ez azt fogja eredményezni, hogy a felesége nem engedi többet látni a közös gyermeküket.

A különtárgyalás lehetőséget adott rá, hogy a férfi kiadja magából a dühét, lecsillapodjon. Lehetőséget adott arra, hogy megbeszéljük, milyen formában reagáljon felesége felvetéseire, hogy ez ne váltsa ki újabb konfliktust.

A sétáló mediáció egy nagyon ritkán használt mediációs eszköz, amely ahhoz próbál hozzájárulni, hogy a későbbiekben sikeresen ki tudjon alakulni a felek között a párbeszéd.

Tapasztalataim alapján leginkább akkor fordul elő, ha a sértett fél nagyon fél attól a helyzettől, hogy az elkövetővel találkozzon. Leginkább idős emberek kérik, hogy ne kelljen személyesen találkozniuk az elkövetővel.

Vannak olyan ügyek, ahol a felek valamelyikének betegsége, tartós kórházi kezelése miatt van arra szükség, hogy az információt a mediátor „szállítsa” közöttük. Talán egy esetben fordult elő a gyakorlatomban, hogy fizikai erőszak veszélye állt fenn és ezért két külön teremben ültek a felek, amely között az ajánlataikkal ingáztam.

Ami sokkal gyakrabban előfordul, az a *közreműködő közvetítő* igénylése bizonyos ügyekben.

Magyarországon megyei, illetve fővárosi szinten történik az ügyek mediálása. Az adott ügyészség vagy bíróság a saját megyei igazságügyi főosztályát jelöli meg a mediáció végrehajtására. Azaz a mediáció lefolytatásánál nem a felek lakó- vagy tartózkodási helyét veszik figyelembe.

Így azokban az esetekben, amikor az egyik vagy mindkét fél távol él a kijelölt igazságügyi hivataltól, a törvény lehetőséget ad arra, hogy az ügygazda mediátor, közreműködő közvetítőt kérjen a felek lakóhelyéhez közeli hivataltól.

Van olyan eset, és ez az egyszerűbb, ha mindkét fél a megkért közreműködő közvetítőhöz él közel és így személyesen tudnak találkozni. Van azonban olyan is, amikor a felek egyike a „gazda” mediátor közelében él, a másik fél azonban a közreműködő közvetítő közelében. Ilyen esetekben szoktunk előzetes egyeztetés után telefonos kihangosítással vagy skypon mediálni a felekkel.

Ez a technika több szempontból előnyös a felek számára. A felek tudnak egymással kommunikálni, tisztázni tudják az adott problémát, közvetlen találkozás nélküli is megállapodást tudnak kötni, a sértett jóvátételt kaphat (a felek nem szenvednek joghátrányt), és egyben költségkímélő is. Hátránya azonban, hogy erős érzelmi konfliktusok esetén nincs lehetőség a közvetlen kommunikációra. Éppen ezen okok miatt csak bizonyos ügyekben alkalmazható. Így például, ha az egyik fél nem természetes személy (pl: két soproni férfi Borsod megyében elütött egy szarvast és a borsod megyei vadásztársasággal kellett rendezniük a károkozást) vagy az internetes csalással kapcsolatos ügyekben, ahol a felek között nincs személyes kapcsolat (minden olyan ügyben, ahol a legfontosabb cél a kár megtérítése, tehát az eredeti vagyoni helyzet visszaállítása).